A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2026. február 12.*

„Előzetes döntéshozatal – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – 93/13/EGK irányelv – Hitelmegállapodás – Változó kamatozású jelzálogkölcsön-szerződés – A kamatlábnak az (EU) 2016/1011 rendeletben előírt referenciamutató alapján történő meghatározásáról szóló szerződési feltétel – A 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése – Kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző szerződési feltétel – A 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése – »A szerződés elsődleges tárgya meghatározásának« fogalma – Az átláthatóság követelménye – A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése – Visszaélésszerű jelleg”

A C-471/24. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Sąd Okręgowy w Częstochowie (częstochowai regionális bíróság, Lengyelország) a Bírósághoz 2024. július 3-án érkezett, 2024. május 31-i határozatával terjesztett elő a

J. J.

és

a **PKO BP S. A**.

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: C. Lycourgos tanácselnök, O. Spineanu-Matei (előadó), S. Rodin, N. Piçarra és N. Fenger bírák,

főtanácsnok: L. Medina,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2025. június 11-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– J. J. képviseletében S. Frejowski radca prawny, D. Rosa és A. Twardygrosz adwokaci,

* Az eljárás nyelve: lengyel.

– a PKO BP S. A. képviseletében A. Cudna-Wagner radca prawny, P. Haiduk, B. Miąskiewicz és M. Romanowski adwokaci,

– a lengyel kormány képviseletében B. Majczyna, E. Buczkowska és M. Kozak, meghatalmazotti minőségben,

– a cseh kormány képviseletében M. Smolek és J. Vláčil, meghatalmazotti minőségben,

– a portugál kormány képviseletében P. Barros da Costa, A. Cunha, C. Freire, A. Morais és A. Rodrigues, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében M. Brauhoff és P. Kienapfel, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2025. szeptember 11-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 1. cikke (2) bebekezdésének, 2. cikkének, 3. cikke (1) és (2) bekezdésének, 4. cikke (2) bekezdésének és 6. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet J. J. fogyasztó és a Lengyelországban letelepedett PKO BP S. A. (a továbbiakban: PKO) bank között egyrészt a jelzálogkölcsön-szerződés változó kamatláb meghatározására vonatkozó feltételének alkalmazhatatlansága vagy semmissége, másrészt pedig az e fogyasztó által e szerződés alapján e banknak kifizetett összegek egy részének visszafizetése tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 93/13 irányelv

3 A 93/13 irányelv tizenharmadik és tizenhatodik preambulumbekezdése a következőképpen szól:

„mivel a tagállamoknak azok a törvényi vagy rendeleti rendelkezései, amelyek közvetve vagy közvetlenül meghatározzák a fogyasztói szerződések feltételeit, vélhetően nem tartalmaznak tisztességtelen feltételeket; mivel ezért nem tűnik szükségesnek, hogy alárendeljék ennek az irányelvnek azokat a feltételeket, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró felei; mivel ebben a

vonatkozásban az 1. cikk (2) bekezdésében szereplő »kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezések« kifejezés azokat a szabályokat is lefedi, amelyeket a jogszabály szerint akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők másban nem állapodtak meg;

[…]

[…] mivel a jóhiszeműséggel kapcsolatosan támasztott elvárást az eladó vagy a szolgáltató kielégíti, ha a másik féllel szemben, akinek törvényes érdekeit szem előtt kell tartania, méltányosan és tisztességesen jár el”.

4 Ezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében:

„Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró, különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.”

5 Ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.”

6 Ugyanezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.”

7 A 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének szövege a következő:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

A 2008/48/EK irányelv

8 A fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 133., 66. o.; helyesbítések: HL 2009. L 207., 14. o.; HL 2010. L 199., 40. o.; HL 2011. L 234., 46. o.) 3. cikkének j) pontja értelmében:

„Ennek az irányelvnek az alkalmazásában:

[….]

j) »hitelkamatláb«: rögzített vagy változó százalékban kifejezett, a lehívott hitel összegére éves szinten alkalmazott kamatláb”

A 2014/17 irányelv

9 A 2016. június 8-i (EU) 2016/1011 európai parlamenti és a tanácsi rendelettel (HL 2016. L 171., 1. o.) módosított, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról, valamint a 2008/48/EK és a 2013/36/EU irányelv és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról szóló, 2014. február 4-i 2014/17/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2014. L 60., 34. o.; helyesbítés: HL 2015. L 246., 11. o.) (4) és (7) preambulumbekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ez az irányelv a magas szintű és egyenértékű fogyasztóvédelmet biztosító, valódi belső piac megteremtése érdekében olyan rendelkezéseket állapít meg, amelyek a lehető legteljesebb harmonizációt biztosítják a szerződéskötést megelőző tájékoztatásnak az egységes európai adatlapon (a továbbiakban: EEA) való nyújtása, valamint [teljeshiteldíj-mutató (THM)] tekintetében. […]”

10 Ezen irányelv „A harmonizáció szintje” címet viselő 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ez az irányelv nem akadályozza meg a tagállamokat abban, hogy szigorúbb rendelkezéseket tartsanak fenn, illetve vezessenek be a fogyasztók védelme érdekében, amennyiben e rendelkezések összhangban vannak az uniós jog szerinti kötelezettségeikkel.

(2) Az (1) bekezdés ellenére a tagállamok nem tarthatnak fenn és nem vezethetnek be a nemzeti jogukba olyan rendelkezéseket, amelyek eltérnek a 14. cikk (2) bekezdésében és a II. melléklet A. részében szereplő, az [EEA-n] a szerződéskötést megelőzően nyújtandó egységes tájékoztatásról, valamint a 17. cikk (1)–(5), (7) és (8) bekezdésében, továbbá az I. mellékletben szereplő, a [THM] kiszámítására vonatkozó közös és következetes [európai] uniós standardról szóló rendelkezésektől.”

11 Az említett irányelv „Általános tájékoztatás” című 13. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„A tagállamok biztosítják, hogy a hitelezők vagy adott esetben a függő hitelközvetítők vagy kijelölt képviselőik nyomtatott formában, egyéb tartós adathordozón vagy elektronikus formában mindenkor egyértelmű és érthető általános tájékoztatást tegyenek elérhetővé a hitelmegállapodásokra vonatkozóan […]

Az ilyen általános tájékoztatásnak legalább a következőket magában kell foglalnia:

[…]

ea) olyan szerződések esetén, amelyek egy, az (EU) 2016/1011 […] rendelet 3. cikke (1) bekezdésének 3. pontjában meghatározott referenciamutatóra hivatkoznak, a referenciamutatók és azok kezelőinek neveit és a fogyasztóra vonatkozó esetleges következményeket;

[…]”

12 Ugyanezen irányelv „A szerződéskötést megelőző tájékoztatás” című 14. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a hitelező és adott esetben a hitelközvetítő vagy a kijelölt képviselő ellássa a fogyasztót azokkal a személyre szabott információkkal, amelyek alapján a

fogyasztó össze tudja hasonlítani a piacon elérhető hitellehetőségeket, fel tudja mérni azok következményeit, és tájékoztatáson alapuló döntést tudjon hozni arról, hogy kössön-e hitelmegállapodást:

[…]

(2) Az (1) bekezdésben említett, személyre szabott információkat nyomtatott formában vagy más tartós adathordozón, a II. mellékletben foglalt EEA felhasználásával kell rendelkezésre bocsátani.”

13 A 2014/17 irányelvnek „A THM kiszámítása” című 17. cikke az (6) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„Amennyiben a hitelmegállapodás értelmében a hitelkamatláb változhat, a tagállamok biztosítják, hogy a fogyasztó legalább az EEA útján tájékoztatást kapjon e változásoknak a fizetendő összegekre és a THM-re gyakorolt lehetséges hatásairól. Ennek keretében meg kell határozni egy másik THM-et a fogyasztó számára, amely szemlélteti a hitelkamatláb jelentős növekedéséhez fűződő lehetséges kockázatokat. Amennyiben a hitelkamatlábra nem vonatkozik felső értékhatár, ezt a tájékoztatást olyan figyelmeztetésnek kell kísérnie, amely kiemeli, hogy a hitelnek a THM által illusztrált, fogyasztó által viselt teljes költsége megváltozhat. […]”

14 Ezen irányelv II. melléklete az „Egységes Európai Adatlap (EEA)” címet viseli. Az A. rész a következő adatokat tartalmazza:

„Az EEA-nak az alábbi mintában megadott szöveget kell tartalmaznia. A szögletes zárójelben megadott utasítások helyére a megfelelő adatokat kell behelyettesíteni. […]

[…]

Az alábbi adatokat egyetlen dokumentumban kell megadni. […]

Az EEA mintája

[…]

4. Kamatláb és egyéb költségek

A teljeshiteldíj-mutató (THM) a hitel teljes költsége éves százalékban kifejezve. A THM a különböző ajánlatok összehasonlítását segíti.

[…]

(Adott esetben) Ez a THM a kamatlábra vonatkozó feltételezések alapján került kiszámításra.

(Adott esetben) Mivel az Ön hitele [az Ön hitelének egy része] változó kamatlábú hitel, a mindenkori THM eltérhet ettől a THM-től, ha a hitel kamatlába változik. Például amennyiben a kamatláb [a B. részben bemutatott forgatókönyv]-ra/re emelkedne, a THM [a forgatókönyvnek megfelelő szemléltető THM]-ra/re nőhet.

[…]

6. Az egyes törlesztőrészletek összege

[…]

(Adott esetben) E hitelnek [/e hitel egy részének] a kamatlába változhat. Ez azt jelenti, hogy az Ön által fizetendő törlesztőrészletek összege nőhet vagy csökkenhet. Például amennyiben a kamatláb [a B. részben bemutatott forgatókönyv]-ra/re emelkedne, az Ön által fizetendő részlet [a forgatókönyvnek megfelelő törlesztőrészlet összege]-ra/re nőne.

[…]”

15 Az említett irányelv II. melléklete B. részének címe „Az EEA kitöltési útmutatója”. E rész 3. szakasza 6. pontjának és 4. szakasza 2. pontjának szövege a következő:

„3. szakasz A hitel fő jellemzői

[…]

(6) Ebben a szakaszban ismertetni kell, hogy a hitelkamatláb rögzített vagy változó, és adott esetben azon időtartamokat is, amelyek során rögzített marad; valamint a későbbi hitelkamatláb-felülvizsgálat gyakoriságát és a hitelkamatláb-változásra vonatkozó korlátok, például felső vagy alsó határértékek létezését.

Ismertetni kell azt a képletet, amely alapján a hitelkamatlábat felülvizsgálják, továbbá annak egyes összetevőit (például a referencia-kamatlábat és a kamat-felárat). A hitelezőnek fel kell tüntetnie, például internetcím megadásával, hogy hol találhatók további információk a képletben szereplő indexekről és kamatlábakról, pl. az Euriborról vagy a központi banki irányadó kamatlábról.

[…]

4. szakasz Kamatláb és egyéb költségek

[…]

(2) A hitelkamatlábat százalékban kell megadni. Amennyiben a hitelkamatláb változó és referencia-kamatlábon alapul, a hitelező a referencia-kamatlábbal és a hitelezői kamatfelár százalékos értékével is megadhatja a hitelkamatlábat. A hitelezőnek azonban meg kell adnia a referencia-kamatlábnak az EEA kiadásakor érvényes értékét.

Változó hitelkamatláb esetén meg kell adni a következő információkat: a) a THM kiszámításához alapul vett feltételezések; b) adott esetben az alkalmazandó felső és alsó értékhatárok; valamint c) az arra vonatkozó figyelmeztetés, hogy a hitelkamatláb változó jellege befolyásolhatja a THM tényleges szintjét. A fogyasztó figyelmének a felhívása érdekében a figyelmeztetést nagyobb betűmérettel és feltűnően kell megjeleníteni az EEA főszövegén belül. A figyelmeztetés mellett be kell mutatni egy a THM-re vonatkozó szemléltető példát. […] Amennyiben nincs felső értékhatár, akkor a THM-hez az elmúlt legalább 20 éves időszakban előforduló legmagasabb hitelkamatlábat kell példaként venni, illetve ha a hitelkamatláb számítására szolgáló adatok 20 évnél rövidebb időre állnak csak rendelkezésre, akkor a leghosszabb olyan időszakot kell tekinteni, amelyre vonatkozóan ezek az adatok rendelkezésre állnak, és adott esetben a hitelkamatláb számításához használt külső referencia-kamatlábnak a legmagasabb értékét kell figyelembe venni […]”

A 2016/1011 irányelv

16 A 2016/1011 rendelet többek között a következő preambulumbekezdéseket tartalmazza:

„(1) Számos pénzügyi eszköz és pénzügyi ügylet árazása függ a referenciamutatók pontosságától és integritásától. Az olyan irányadó kamatlábak, mint a [London Interbank Offered Rate (LIBOR)] és az [Euro Interbank Offered Rate (EURIBOR)] komoly manipulálásával kapcsolatos esetek, továbbá az energia- és olaj- és devizapiaci referenciamutatók manipulálásával kapcsolatos állítások rámutatnak, hogy a referenciamutatók összeférhetetlenséggel lehetnek érintettek. A mérlegelésen alapuló, illetve a gyenge irányítási rendszerek növelik a referenciamutatók manipuláció általi sebezhetőségét. A referenciamutatóként felhasznált indexek pontosságát és integritását érintő hibák vagy az azokkal kapcsolatos kételyek aláásható a piaci bizalmat, veszteséget okozhatnak a fogyasztóknak és a befektetőknek, egyúttal torzíthatják a reálgazdasági folyamatokat. Szükséges tehát biztosítani a referenciamutatók és a referenciamutatók meghatározása folyamatának pontosságát, megalapozottságát és integritását.

[…]

(5) Az uniós fogyasztóvédelmi szabályok nem foglalkoznak a pénzügyi ügyletekben hivatkozott referenciamutatókkal kapcsolatos megfelelő információk kérdésével. A referenciamutatók felhasználásával kapcsolatban az egyes tagállamokban felmerülő fogyasztói panaszok és peres eljárások eredményeként valószínűsíthető, hogy a tagállamok a fogyasztóvédelem jogos céljától vezérelve egymástól eltérő nemzeti szintű intézkedéseket fogadnának el, ami a fogyasztóvédelem eltérő szintjeihez kapcsolt különböző versenyfeltételek okán a belső piac szétaprózódásához vezethet.

(6) Következésképpen a belső piac – különösen a pénzügyi piacok – megfelelő működésének biztosítása és működési feltételeinek javítása, valamint a fogyasztók és befektetők magas szintű védelmének biztosítása érdekében helyénvaló a referenciamutatók uniós szintű szabályozási keretének meghatározása.

[…]

(8) E rendelet hatályának olyan tágnak kell lennie, hogy lehetővé tegye megelőző jellegű szabályozási keret létrehozását. A referenciamutatók előállítása során mód nyílik mérlegelésre, és szükségképpen jelen vannak bizonyos típusú összeférhetetlenségek, következésképpen lehetőség nyílik és késztetés mutatkozik a referenciamutatók manipulálására. Az ilyen kockázati tényezők minden referenciamutató tekintetében közösek, és azokat megfelelő irányítási és ellenőrzési követelmények alá kell vonni. A kockázat mértéke azonban eltérő, ezért az adott körülményeknek megfelelő, differenciált megközelítésre van szükség. Mivel a referenciamutatók sebezhetősége és fontossága időben változó, ha a szabályozás csak a jelenleg fontos vagy sebezhető indexekre korlátozódna, akkor figyelmen kívül hagyná a referenciamutatókkal kapcsolatos jövőbeli kockázatokat. A jelenleg szűk körben felhasznált referenciamutatók a jövőben szélesebb körben elterjedhetnek, amelynek eredményeként esetükben akár csekély mértékű manipuláció is jelentős hatással járhat.

[…]

(17) Az indexeket valamilyen képlet vagy más módszertan használatával az alapul szolgáló értékek alapján számítják ki. E képlet megalkotása, a szükséges számítás elvégzése és a bemeneti adatok meghatározása során lehetőség van a mérlegelésre, amely a manipuláció kockázatát hordozza magában. Következésképp e rendelet hatályának ki kell terjednie a mérlegeléssel, mint jellemzővel rendelkező összes referenciamutatóra.

[…]

(22) A referenciamutatók manipulálása vagy megbízhatatlansága kárt okozhat a befektetőknek és a fogyasztóknak. E rendeletnek ezért a referenciamutató-kezelők és az adatszolgáltatók tekintetében meg kell határoznia a nyilvántartások megőrzésére vonatkozó kötelezettségek keretét, valamint biztosítania kell a referenciamutatók céljával és módszertanával kapcsolatos átláthatóságot, elősegítve ezáltal az esetleges kárigények igazságosabb és hatékonyabb rendezését a nemzeti vagy az uniós jognak megfelelően.

[…]

(26) A bemeneti adatok szolgáltatásával összefüggésben gyakorolható bárminemű mérlegelési jogkör lehetőséget teremt a referenciamutató manipulálására. Amennyiben a bemeneti adat ügyleti adat, kisebb a mérlegelési lehetőség, így korlátozottabb az adat manipulálásának kockázata. Ebből kifolyólag a referenciamutató-kezelőknek általános szabályként tényleges ügyletekre vonatkozó bemeneti adatokat kell használniuk, amennyiben azok rendelkezésre állnak, azokban az esetekben azonban, amikor a referenciamutató integritásának és pontosságának garantálásához az ügyleti adatok hiányosak vagy pontatlanok, más adatok is felhasználhatók.

[…]

(71) A fogyasztók olyan pénzügyi ügyleteket, különösen jelzáloghitel- és fogyasztásihitel-szerződéseket köthetnek, amelyek valamilyen referenciamutatóra hivatkoznak, az egyenlőtlen alkupozíciókból és a szabványfeltételek alkalmazásából kifolyólag azonban korlátozott választási lehetőségük lehet az alkalmazott referenciamutató tekintetében. Ezért biztosítani kell, hogy a hitelezők és a hitelközvetítők legalább megfelelően tájékoztassák a fogyasztókat. A 2008/48/EK és a 2014/17/EU irányelveket ezért ennek megfelelően módosítani kell.

[…]”

17 E rendelet 1. cikke értelmében:

„E rendelet közös keretet vezet be az Unióban a pénzügyi eszközökben és pénzügyi ügyletekben referenciamutatóként, vagy a befektetési alapok teljesítményének mérésére felhasznált indexek pontosságának és integritásának biztosítása érdekében. E rendelet ezáltal hozzájárul a belső piac megfelelő működéséhez, miközben a fogyasztók és befektetők védelmének magas szintjét is biztosítja.”

18 Az említett rendelet 2. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„E rendelet a referenciamutatók előállítására, a referenciamutatókhoz szolgáltatott bemeneti adatok szolgáltatására, és a referenciamutatók felhasználására kell alkalmazni az Unióban.”

19 Ugyanezen rendelet 3. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„E rendelet alkalmazásában:

[…]

10. »felügyelt adatszolgáltató«: az Unióban található referenciamutató-kezelő részére bemeneti adatokat szolgáltató felügyelt szervezet;

[…]

17. »felügyelt szervezet«
a) a [hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről és a 648/2012/EU rendelet módosításáról szóló, 2013. június 26-i] 575/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet [(HL 2013. L 176., 1. o.)] 4. cikke (1) bekezdésének 1. pontjában meghatározott hitelintézet;

[…]
i. a 2014/17/EU irányelv 4. cikkének 3. pontjában meghatározott hitelmegállapodások tekintetében az említett irányelv 4. cikkének 10. pontjában meghatározott, hitelintézetnek nem minősülő hitelező;

[…]

22. »referencia-kamatláb« referenciamutató, amelyet az e bekezdés 1. pontja b) alpontjának ii. alpontja alkalmazásában olyan kamatláb alapján határoznak meg, amelyen a bankok egymástól vagy bankokon kívüli szereplőktől kölcsönt vesznek fel, vagy kölcsönt nyújtanak a pénzpiacon;

[…]”

20 A 2016/1011 rendeletnek „A referenciamutatók integritása és megbízhatósága” című II. címe tartalmazza „A referenciamutató-kezelők által gyakorolt irányítás és kontroll” című 1. fejezetet, amely a referenciamutató-kezelők tevékenységét szabályozó rendelkezések összességét tartalmazza. Így e rendelet 4. cikke meghatározza az irányításra és az összeférhetetlenségre vonatkozó követelményeket, 5. cikke pedig a referenciamutató-előállítás valamennyi szempontjának felügyeleti funkciójára vonatkozó követelményeket, 6. cikke pedig az annak biztosítására szolgáló ellenőrzési rendszerre vonatkozó követelményeket, hogy a referenciamutatók előállítása és közzététele vagy rendelkezésre bocsátása megfeleljen az említett rendeletnek, valamint 7. cikkének (3) bekezdése meghatározza az annak ellenőrzésére szolgáló független külső ellenőr kijelölésére vonatkozó követelményeket, hogy a referenciamutató-kezelő betartja-e a referenciamutató módszertanát és ugyanezen rendeletet.

21 A 2016/1011 rendeletnek „A panaszkezelési mechanizmus” című 9. cikke, amely szintén a referenciamutató-kezelők irányítására és felügyeletére vonatkozó szabályok részét képezi, a következőket írja elő:

„(1) A referenciamutató-kezelő – többek között a referenciamutató-kezelő referenciamutató-meghatározási folyamatával kapcsolatos – panaszok befogadására, kivizsgálására és nyilvántartására vonatkozó eljárásokat tesz közzé és alkalmaz.

(2) A panaszkezelési mechanizmus biztosítja, hogy:

a) a referenciamutató-kezelő panaszkezelési szabályokat bocsát rendelkezésre, amelyek lehetővé teszik, hogy panaszokat nyújtsanak be egy adott referenciamutató-meghatározásnak a piaci értékekhez viszonyított reprezentativitásával, a referenciamutató-meghatározás javasolt módosításaival, a módszertannak egy konkrét referenciaérték-meghatározásra vonatkozó alkalmazásával és a referenciamutató-meghatározási folyamata kapcsán hozott egyéb döntésekkel kapcsolatban;

[…]”

22 A 2016/1011 rendelet II. címében „Bemeneti adatok, módszertan és a jogsértések bejelentése” című 2. fejezet tartalmazza e rendelet 11–14. cikkét. Ezen, „Bemeneti adatok” című 11. cikk a következőképpen rendelkezik:

„(1) A bemeneti adatok tekintetében a referenciamutatók előállítására vonatkozóan a következő követelmények érvényesülnek:

a) elegendő és pontos bemeneti adatnak kell rendelkezésre állnia ahhoz, hogy az adatok pontosan és megbízhatóan tükrözzék a referenciamutató által mérni hivatott piaci és gazdasági valóságot. A bemeneti adatoknak – adott esetben, és ha rendelkezésre állnak – ügyleti adatoknak kell lenniük. Amennyiben az ügyleti adatok nem elegendők – vagy nem megfelelőek – ahhoz, hogy pontos és megbízható képet adjanak a referenciamutató által mérni hivatott piaci és gazdasági valóságról, nem ügyleti adatok, többek között becsült árak, jegyzési ajánlatok és jegyzések vagy más értékek is felhasználhatók;

b) az a) pontban hivatkozott bemeneti adatnak ellenőrizhetőnek kell lennie;

[…]

d) amennyiben a referenciamutató az adatszolgáltatóktól származó bemeneti adatok felhasználásán alapul, a referenciamutató-kezelő a bemeneti adatokat lehetőség szerint az adatszolgáltatók megbízható és reprezentatív paneljétől vagy mintájától szerzi be, biztosítva ezáltal, hogy az adatokból nyert referenciamutató megbízható és reprezentatív a referenciamutató által mérni hivatott piaci és gazdasági valóság tekintetében;

e) a referenciamutató-kezelő nem használ fel olyan adatszolgáltatótól származó bemeneti adatokat, aki vagy amely észlelése szerint nem tartja magát a 15. cikkben említett magatartási kódexhez, és ebben az esetben nyilvánosan hozzáférhető reprezentatív adatokat szerez be.

(2) A referenciamutató-kezelő biztosítja, hogy a bemeneti adatok tekintetében megvalósuló kontrollintézkedései magukban foglalják a következőket:

[…]

b) az adatszolgáltató által biztosított bemeneti adatok értékelésére és az adatszolgáltató általi további bemeneti adatok szolgáltatásának megtiltására vagy, adott esetben, meg nem felelés esetén az adatszolgáltatóval szemben alkalmazandó egyéb szankciók alkalmazására irányuló eljárás; és

c) a bemeneti adatok integritásának és pontosságának biztosítása érdekében azok hitelesítésére, egyebek mellett más mutatókkal vagy adatokkal való összehasonlítására irányuló eljárás kialakítása.

[…]”

23 A 2016/1011 rendelet „Módszertan” című 12. cikke értelmében:

„(1) A referenciamutató-kezelő a referenciamutató meghatározásához olyan módszertant alkalmaz, amely:

a) megalapozott és megbízható;

b) amelynek egyértelmű szabályai meghatározzák, hogy a referenciamutató megállapítása kapcsán a mérlegelési jogkör hogyan és mikor gyakorolható;

c) szigorú, következetes és hitelesíthető, ideértve adott esetben a rendelkezésre álló ügyleti adatokra végzett utótesztelés lehetőségét;

d) rugalmas, és biztosítja, hogy a referenciamutató a lehető legtágabb körülmények között is – integritásának veszélyeztetése nélkül – kiszámítható legyen;

e) nyomon követhető és ellenőrizhető.

[…]

(3) A referenciamutató-kezelő egyértelmű szabályokat tesz közzé arra vonatkozóan, hogy a bemeneti adatok mennyisége vagy minősége mikor csökken a referenciamutató pontos és megbízható meghatározásához szükséges mérték alá, és hogy ilyen körülmények fennállása esetén kiszámítja-e a referenciamutatót, és ha igen, milyen módon.”

24 E rendeletnek „A módszertan átláthatósága” című 13. cikke az (1) bekezdésének a) és b) pontjában a következőket írja elő:

„A referenciamutató-kezelő a referenciamutató kidolgozása, működtetése és igazgatása során átlátható módon jár el. E célból a referenciamutató-kezelő közzéteszi vagy elérhetővé teszi:

a) az egyes előállított és közzétett referenciamutatókra, vagy adott esetben az egyes előállított és közzétett referenciamutató-családokra általa alkalmazott módszertan alapvető elemeit;

b) az adott módszertan belső felülvizsgálatára és jóváhagyására, valamint e felülvizsgálat gyakoriságára vonatkozó részletes információkat.”

25 Az említett rendeletnek „A jogsértések bejelentése” című 14. cikkének (1) bekezdése és (2) bekezdésének első albekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A referenciamutató [a piaci visszaélésekről, valamint a 2003/6/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2003/124/EK, a 2003/125/EK és a 2004/72/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2014. április 16-i] 596/2014/EU [európai parlamenti és tanácsi] rendelet [(HL 2014. L 173., 1. o.; helyesbítés: HL 2014. L 165., 9. o.)] értelmében vett manipulációjával

vagy manipulációjának kísérletével járó bármely tevékenység feltárása és az illetékes hatóságoknak történő bejelentése céljából a referenciamutató-kezelő megfelelő rendszereket és hatékony kontrollintézkedéseket léptet életbe a bemeneti adatok integritásának biztosítása érdekében.

(2) A referenciamutató-kezelő ellenőrzi a bemeneti adatokat és az adatszolgáltatókat annak érdekében, hogy a referenciamutató az 596/2014/EU rendelet értelmében vett manipulációjával vagy manipulációjának kísérletével járó bármely tevékenység – ideértve az erre irányuló összejátszást is – a referenciamutató-kezelő általi gyanúja esetén értesíteni tudja az illetékes hatóságot, és közölni tudjon minden releváns információt.”

26 A 2016/1011 rendelet 3. fejezete, amely e rendelet 15. és 16. cikkét tartalmazza, a magatartási kódexre és az adatszolgáltatókra vonatkozó követelményekre vonatkozik.

27 A 2016/1011 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése értelmében, amennyiben egy referenciamutató az adatszolgáltatók bemeneti adatain alapul, a referenciamutató-kezelőnek az e rendelet rendelkezéseivel összhangban magatartási kódexet kell kidolgoznia, amely meghatározza az adatszolgáltatók felelősségét az bemeneti adatok szolgáltatásáért, és biztosítja, hogy az adatszolgáltatók tartósan betartsák e kódexet. E cikk (2) bekezdése pontosítja, hogy az említett kódexnek tartalmaznia kell legalább a benyújtandó bemeneti adatok egyértelmű leírását és az annak biztosításához szükséges követelményeket, hogy a bemeneti adatokat az említett rendelet 11. és 14. cikkével összhangban rendelkezésre bocsássák, valamint az annak biztosítására irányuló politikákat, hogy az adatszolgáltató benyújtsa az összes releváns bemeneti adatot, valamint azokat a rendszereket és ellenőrzési rendszereket, amelyeket az adatszolgáltatónak létre kell hoznia. Az említett 15. cikk (4) és (5) bekezdésének megfelelően a magatartási kódex ugyanezen rendelet követelményei tekintetében történő ellenőrzését az illetékes nemzeti hatóság végzi.

28 A 2016/1011 rendeletnek „A felügyelt adatszolgáltatókra vonatkozó irányítási és kontrollkövetelmények” című 16. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A felügyelt adatszolgáltatóra a következő irányítási és kontrollkövetelmények alkalmazandók:

a) a felügyelt adatszolgáltató biztosítja, hogy a bemeneti adatok szolgáltatására semmilyen fennálló vagy potenciális összeférhetetlenség nem hat, és amennyiben a mérlegelési jogkör gyakorlására van szükség, azt függetlenül és tisztességesen, a releváns információk alapján, a 15. cikkben említett magatartási kódexszel összhangban gyakorolják;

b) a felügyelt adatszolgáltató rendelkezik a bemeneti adatok integritását, pontosságát és megbízhatóságát biztosító ellenőrzési rendszerrel, amely biztosítja, hogy a bemeneti adatokat e rendelet rendelkezéseivel és a 15. cikkben említett magatartási kódexszel összhangban szolgáltassák.

(2) A felügyelt adatszolgáltató hatékony rendszereket és ellenőrzést működtet a referenciamutató-kezelő számára történő bemenetiadat-szolgáltatás integritásának és megbízhatóságának biztosítása céljából. Ide tartoznak a következők:

[…]

d) a bemenetiadat-szolgáltatással kapcsolatos kommunikáció, az adatszolgáltató által az adatszolgáltatáshoz felhasznált összes információ, valamint az összes fennálló vagy lehetséges összeférhetetlenség – ideértve többek között, de nem kizárólag az adatszolgáltató kitettségét a referenciamutatót használó pénzügyi eszközöknek – megfelelő időtartamon keresztül történő nyilvántartása;

e) a belső és a külső ellenőrzések nyilvántartása.”

29 Az Európai Bizottság az (EU) 2016/1011 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése alapján végrehajtási jogi aktusokat fogadhat el a kritikus referenciamutatók jegyzékének összeállítása és legalább kétévente történő felülvizsgálata céljából.

30 E rendelet IV. címe az „Átláthatóság és fogyasztóvédelem” címet viseli. E címben szerepel az említett rendelet „Referenciamutató-nyilatkozat” című 27. cikke, amelynek (1) és (2) bekezdése a következőket írja elő:

„(1) A referenciamutató-kezelő a 36. cikkben említett[, az Európai Értékpapír-piaci Hatóság (ESMA) által vezetett] nyilvántartásba való felvételtől számított két héten belül méltányos és egyszerű elérhetőséget biztosító módon referenciamutató-nyilatkozatot tesz közzé minden egyes olyan referenciamutatóhoz vagy adott esetben minden egyes olyan referenciamutató-családhoz, amely a 29. cikkben foglaltaknak megfelelően alkalmazható az Unióban.

Amennyiben az első albekezdésben említett referenciamutató-kezelő a 29. cikkben foglaltaknak megfelelően az Unióban alkalmazható új referenciamutató vagy referenciamutató-család szolgáltatásába kezd, a referenciamutató-kezelő két héten belül méltányos és egyszerű elérhetőséget biztosító módon minden egyes új referenciamutatóhoz vagy adott esetben referenciamutató-családhoz közzétesz egy referenciamutató-nyilatkozatot.

[…]

A nyilatkozat:

a) világosan és egyértelműen meghatározza a referenciamutató által mért piacot vagy gazdasági valóságot, továbbá az olyan körülményeket, amelyek mellett e mérés megbízhatatlanná válhat;

b) technikai leírásokat tartalmaz, amelyek világosan és egyértelműen meghatározzák a referenciamutatóval kapcsolatos számítás azon elemeit, amelyekre vonatkozóan mérlegelési jogkör gyakorolható, a mérlegelési jogkör gyakorlásának kritériumait és a jogkör gyakorlójának helyzetét, továbbá azt, hogy az ilyen mérlegelési jogkört a későbbiekben hogyan lehet értékelni;

[…]

(2) A referenciamutató-nyilatkozat legalább az alábbiakat tartalmazza:

a) a referenciamutatóval kapcsolatos főbb fogalmak meghatározását;

b) a referenciamutató kiszámításához használt módszertan indoklását és a módszertan felülvizsgálatát és jóváhagyását célzó eljárásokat;

c) a referenciamutató meghatározása során alkalmazott kritériumokat és eljárásokat, ideértve a bemeneti adatok leírását, a bemeneti adatok különböző típusaihoz rendelt prioritásokat, a referenciamutató meghatározásához szükséges minimális adatokat, az alkalmazott extrapolációs modelleket vagy módszereket és a referenciamutatóként használt index összetevőinek újrasúlyozására szolgáló eljárásokat;

d) a referenciamutató-kezelő és az adatszolgáltatók megítélési vagy mérlegelési jogkörének gyakorlását szabályozó, az ilyen megítélés vagy mérlegelés következetességét biztosító kontrolleljárásokat és szabályokat;

[…]

f) a hibás bemeneti adatok kezelésére […] szolgáló eljárásokat […]

[…]”

31 A 2016/1011 rendelet 29. cikke úgy rendelkezik, hogy a felügyelt szervezet többek között akkor használhat referenciamutatót vagy referenciamutató-kombinációt az Unióban, ha a referenciamutatót az Unióban található referenciamutató-kezelő állítja elő, és az szerepel az ESMA által vezetett, az e rendelet 36. cikkében említett nyilvános nyilvántartásban, amely tartalmazza többek között az engedélyezett vagy nyilvántartásba vett referenciamutató-kezelők és a felügyeletért felelős illetékes hatóságok megnevezését.

32 A 2016/1011 rendelet VI. címe „A referenciamutató-kezelők engedélyezése, nyilvántartásba vétele és felügyelete” címet viseli. E cím „Engedélyezés és nyilvántartásba vétel” című 1. fejezete tartalmazza többek között e rendelet 34. és 35. cikkét, amelyek olyan engedélyezési vagy nyilvántartásba vételi rendszert írnak elő, amelynek minden olyan, az Unióban letelepedett természetes vagy jogi személynek alá kell vetnie magát, aki vagy amely az illetékes nemzeti hatóság közreműködésével kíván eljárni valamely referenciamutató kezelőjeként, illetve e hatóságnak az ilyen engedély vagy nyilvántartásba vétel visszavonására vagy felfüggesztésére vonatkozó hatáskörét.

33 E rendeletnek „Az illetékes hatóságok szerepe” című 3. fejezete tartalmazza többek között a 2016/1011 rendelet 41. és 42. cikkét. E 41. cikk, amely „Az illetékes hatóságok hatáskörei” címet viseli, úgy rendelkezik, hogy az e rendelet szerinti feladataik ellátása érdekében e hatóságokat – nemzeti jogukkal összhangban – legalább az említett 41. cikk (1) bekezdésében felsorolt felügyeleti és vizsgálati hatáskörökkel kell felruházni, amely többek között a dokumentumokhoz és adatokhoz való hozzáférésre, a referenciamutató előállításában részt vevő vagy annak meghatározásához hozzájáruló bármely személytől történő információszerzésre vonatkozik, szükség esetén e személy összehívása és lekérdezése, a természetes személyek lakóhelyén kívüli helyszíni ellenőrzések és vizsgálatok, dokumentumok és adatok jogi személyek helyiségeiben történő bevitele, nyilvántartások megszerzése, valamint az annak biztosításához szükséges intézkedések, hogy a nyilvánosság megfelelő tájékoztatást kapjon a referenciamutató előállításáról, ideértve a referenciamutató korábbi hozzájárulásaira vagy korábbi értékeire vonatkozó korrekciós nyilatkozatok közzétételének előírását is. Az említett rendelet 42. cikkének megfelelően e hatáskörök közé tartozik a közigazgatási bírságok kiszabására és egyéb közigazgatási intézkedések meghozatalára vonatkozó hatáskör is.

34 A 2016/1011 rendelet I. melléklete pontosítja vagy kiegészíti e rendelet egyes konkrét rendelkezéseit a referencia-kamatlábak tekintetében, különösen az bemeneti adatok pontossága és elegendő jellege, valamint az adatszolgáltatók által létrehozandó és rájuk vonatkozó ellenőrzések tekintetében.

A Bizottság (EU) 2016/1368 végrehajtási rendelete

35 A 2016/1011 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése alapján a Bizottság elfogadta az (EU) 2016/1011 európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján a pénzügyi piacokon használt kritikus referenciamutatók jegyzékének megállapításáról szóló, 2016. augusztus 11-i (EU) 2016/1368 végrehajtási rendeletet (HL 2016. L 217., 1. o.). A 2016/1368 végrehajtási rendeletet módosította a 2019. március 22-i (EU) 2019/482 bizottsági végrehajtási rendelet (HL 2019. L 82., 26. o.), amely 2019. március 26-án lépett hatályba.

36 A 2019/482 rendelettel módosított 2016/1368 végrehajtási rendelet melléklete az alapügy tényállásának időpontjában tartalmazta a kritikus referenciamutatók jegyzékét, amelyek 5. pontja tartalmazta a „Warsaw Interbank Offered Rate (WIBOR)” referenciamutatót, amelynek kezelője a GPW Benchmark S. A. és székhelye Varsó (Lengyelország).

A lengyel jog

A polgári törvénykönyv

37 Az 1964. április 23-i Ustawa – Kodeks cywilny (a polgári törvénykönyvről szóló törvény; 1964. évi Dz. U. 1964. évi 16. száma, poz. 93.) alapügyben alkalmazandó változata 385^1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„1. § A fogyasztói szerződés egyedileg meg nem tárgyalt rendelkezései nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ha azok a fogyasztó jogait és kötelezettségeit a jó erkölcsbe ütköző és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő módon állapítják meg (jogellenes szerződési feltételek). Ez nem vonatkozik a felek főszolgáltatásaira – különösen az árra vagy a díjazásra – vonatkozó rendelkezésekre, ha azok egyértelműen vannak megfogalmazva.

2. § Ha az (1) bekezdés alapján a szerződés valamely rendelkezése nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, a szerződés többi része továbbra is köti a feleket.

3. § Egyedileg meg nem tárgyaltnak minősülnek azok a szerződési rendelkezések, amelyek tartalmára a fogyasztó nem volt tényleges befolyással. Ez különösen olyan szerződéses rendelkezésekre vonatkozik, amelyek a másik szerződő fél által a fogyasztónak javasolt szerződésmintából származnak.

4. § Annak bizonyítása, hogy valamely feltételt egyedileg megtárgyaltak, az erre hivatkozó felet terheli.”

A jelzáloghitelről szóló törvény

38 A 2017. március 23-i Ustawa o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (a jelzáloghitelről, valamint a jelzáloghitel-közvetítők és ügynökök felügyeletéről szóló törvény; Dz. U. 2017. sz., poz. 819.; a továbbiakban: a jelzáloghitelről szóló törvény) az alapügy tényállása megvalósulásának időpontjában hatályos változata 10. cikke (1) bekezdésének 5) és 6.) pontja a következőképpen rendelkezik:

„A hitelező, a jelzáloghitel-közvetítő és az ügynök tartós vagy elektronikus formában mindenkor a fogyasztó rendelkezésére bocsátja a jelzáloghitel-szerződésre vonatkozó pontos és érthető általános információkat, beleértve legalább a következő információkat:

[…]

5) olyan jelzáloghitel-szerződések esetében, amelyekben referenciamutatót használnak: a [2016/1011] rendelet 3. cikke (1) bekezdésének 6. pontjában említett referenciamutatók és kezelőik neve, valamint a fogyasztókat érintő lehetséges következményekre vonatkozó információk;

6) a rendelkezésre álló jelzáloghitel-kamatlábak típusai, megjelölve, hogy az rögzített, változó vagy a kettő kombinációja, a rögzített és a változó kamatozás jellemzőinek rövid leírásával, és annak feltüntetésével, hogy ezek milyen következménnyel járnak a fogyasztóra nézve.”

39 A jelzáloghitelről szóló törvény 11. cikkének 1. és 2. bekezdése a következőket írja elő:

„1. A jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés megkötése előtt a hitelezőnek, a jelzáloghitel-közvetítőnek és az ügynöknek tartós adathordozón meg kell adnia a fogyasztónak azokat a személyre szabott információkat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a fogyasztó összehasonlíthassa a piacon elérhető jelzáloghiteleket, felmérhesse e kölcsönök jegyzésének következményeit, és megalapozott döntést hozhasson e szerződés megkötéséről.

2. Az 1. bekezdésben említett tájékoztatást a hitelezőnek, a jelzálog-közvetítőnek és a jelzáloghitel-ügynöknek kell megadnia a jelzálog-ismertető adatlapon, amelynek mintája a törvény 1. mellékletében található.”

40 E törvény 29. cikkének 1. és 2. bekezdése szerint:

„1. A jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés meghatározza az 1997. augusztus 29-i banktörvény 69. cikkének (2) bekezdésében felsorolt elemeket, valamint:

[…]

8) azon kamatláb meghatározásának módját és feltételeit, amely alapján a tőke- és kamattörlesztőrészletek összegét kiszámítják.

[…]

2. Ha a felek nem kötöttek ki rögzített jelzálog-kamatlábat, a kamatláb meghatározásának az 1. bekezdés 8) pontjában említett módszerét a referenciamutató értéke és a jelzálogkölcsön-szerződésben meghatározott kamatfelár mértéke alapján kell meghatározni.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

41 Amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, az alapeljárás felperese 2019. június 18-án felvette a kapcsolatot a PKO-val 400 000 lengyel złoty (PLN) (hozzávetőleg 96 700 euró) összegű jelzálogkölcsön-szerződés megkötése céljából. Ez alkalommal tájékoztatták többek között a változó kamatozású hitelekkel általában járó kockázatokról. Az adott referenciamutató működéséről azonban semmilyen információt nem kapott.

42 2019. augusztus 1-jén az alapeljárás felei összesen 413 436,69 PLN (hozzávetőleg 99 980 euró) összegű, 20 éves futamidejű jelzálogkölcsön-szerződést kötöttek lakásvásárlás céljából (a továbbiakban: alapeljárásban szóban forgó szerződés). E kölcsönhöz változó kamatláb kapcsolódott, amelynek értékét egyrészt a WIBOR referenciamutató-család részét képező WIBOR 6M referenciamutató alapján, amely a 2016/1011 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének 22. pontja értelmében vett referenciamutató – amelynek értékét e szerződés megkötésének időpontjában 1,79%-ban határozták meg –, másrészt pedig 1,85%-os rögzített kamatfelár alapján számították ki, és az alkalmazandó kamatlábat e mutató félévenkénti alakulásának függvényében igazították ki.

43 Az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés általános feltételei a WIBOR 6M referenciamutatót úgy írják le, mint a lengyel bankközi piacon, lengyel złotyban hat hónapra lekötött betétek referenciamutatóját, amelynek értékét többek között a WIBOR referenciamutatóra vonatkozó szabályoknak megfelelően határozzák meg, és amelyet e mutatók kezelőjének, a GPW Benchmarknak a tájékoztató oldalán tesznek közzé.

44 E szerződés különös feltételei megemlítik, hogy a PKO tájékoztatta a hitelfelvevőt a változó kamatláb alkalmazásához kapcsolódó kockázatról, amely a referenciamutató növekedése esetén a kamatok, következésképpen pedig a havi törlesztőrészletek összegének emelkedésében nyilvánult meg. E tekintetben az általános szerződési feltételek is tartalmaznak információkat.

45 Az alapeljárás felperese, miután eredménytelenül vitatta a PKO előtt a változó kamatlábra vonatkozó szerződéses rendelkezések jogszerűségét, 2023. szeptember 18-án keresetet indított e bankkal szemben a Sąd Okręgowy w Częstochowie (częstochowai regionális bíróság, Lengyelország) előtt, amely a kérdést előterjesztő bíróság.

46 E keresetével elsődlegesen egyrészt annak megállapítását kéri, hogy az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés változó kamatlábra vonatkozó feltétele tisztességtelen, amennyiben az a WIBOR 6M referenciamutatóra utal, következésképpen pedig annak megállapítását, hogy e feltétel nem köti őt, vagy legalábbis semmis, másrészt pedig 10 828,93 PLN (hozzávetőleg 2620 euró) késedelmi kamatokkal növelt összegének megfizetését kéri.

47 A kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy az alapeljárás felperese szerint a PKO nem szolgáltatott megbízható, érthető és teljes körű információkat a változó kamatláb alkalmazásához kapcsolódó kockázatról és a WIBOR 6M referenciamutató meghatározásának mechanizmusáról, különös tekintettel arra, hogy a mutató meghatározásához bemeneti adatokat szolgáltató bankok, köztük a PKO, milyen hatást gyakorolhatnak a mutató egymást követő értékeinek meghatározására, függetlenül a nemzeti bankközi piacon uralkodó gazdasági feltételektől és a gazdasági valóságtól. Az alapeljárás felperese azt állítja, hogy a bankok ily módon „rejtett kamatfelárat” alakítanak ki, míg a változó kamatlábra vonatkozó feltételeknek olyan objektív mutatókhoz kell kapcsolódniuk,

amelyekre a hitelmegállapodások felei semmilyen befolyást nem gyakorolhatnak. Ennélfogva a PKO képes befolyásolni a hitelfelvevő kamatkötelezettségének szintjét, és ezenkívül a kamatláb változásával kapcsolatos teljes kockázatot ez utóbbira hárította át.

48 Az alapeljárás felperese arra is hivatkozik, hogy a PKO nem szolgáltatott számára információkat a WIBOR 6M referenciamutató tartalmát illetően, így nem tudta értékelni a kötelezettségvállalásának gazdasági következményeit.

49 Ami az e mutatóra való hivatkozás állítólagos érvénytelenségének következményeit illeti, az alapeljárás felperese azt állítja, hogy az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés érintett kikötését, amennyiben ilyen mutatóra való utalást tartalmaz, független kikötésnek kell tekinteni, és ennélfogva e szerződés lényegének sérelme nélkül meg lehet szüntetni, mivel kamatként csak a bank javára kikötött rögzített kamatfelár marad fenn.

50 A PKO vitatja, hogy a WIBOR 6M referenciamutató ne kapcsolódna a tényleges ügyletekhez, valamint azt, hogy az adatszolgáltató bankoknak meglenne minden lehetősége arra, hogy e mutatót manipulálják, vagy hogy az egymást követő értékek meghatározására irányuló megállapodást kössenek egymással.

51 Kifejti, hogy az alapeljárás felperesét megfelelően tájékoztatták a változó kamatozású kölcsönszerződés megkötéséhez kapcsolódó kockázatokról, és hangsúlyozza, hogy az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződésben előírt kamatláb jelentősen alacsonyabb volt a törvényes kamatlábnál, az alapeljárásra alkalmazandó, polgári törvénykönyvről szóló törvény által meghatározott maximális kamatlábnál pedig jóval alacsonyabb.

52 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy az alapeljárás felperese által felhozott kifogás a WIBOR 6M referenciamutató jelzálog-fedezetű kölcsönszerződésben a változó kamatláb alkalmazására vonatkozó feltételekben való használatának lehetségesen tisztességtelen jellegére vonatkozik. Megállapítja, hogy a jelen ügyben a 2016/1011 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése értelmében vett kritikus mutatóról van szó.

53 Először is a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy a 93/13 irányelv 1. cikke (2) bekezdésének figyelembevételével lehetséges-e egyáltalán a 93/13 irányelvre tekintettel vizsgálni a Lengyelországban kötött jelzálog-fedezetű kölcsönszerződésben szereplő, változó kamatláb alkalmazására vonatkozó kikötést.

54 Megjegyzi ugyanis, hogy a kamatláb meghatározásának az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződésben előírt módszere megfelel a jelzáloghitelről szóló törvény 29. cikke (2) bekezdésének, amely előírja, hogy amennyiben a kamatláb nem rögzített, a kamatláb meghatározása a referenciamutató értékét és a kikötött különbözet összegét jelenti. Következésképpen változó kamatláb alkalmazása esetén a törvény a referenciamutató használatának kötelezettségét írja elő. Az is releváns lehet, hogy amennyiben e mutató a 2016/1011 rendelet által szabályozott kritikus referenciamutató, mint a jelen ügyben is, a fogyasztók védelme jelentősen erősebbé válik, mint más típusú mutatók felhasználása esetén.

55 Másodszor, abban az esetben, ha lehetséges az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott kikötésének a 93/13 irányelvre tekintettel történő vizsgálata, a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy e kikötés ezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a szerződés elsődleges tárgyának körébe tartozik, és ennélfogva arra keresi a választ, hogy tiszteletben tartották-e az e rendelkezésben előírt átláthatósági követelményt.

56 E tekintetben e bíróság megjegyzi, hogy e kikötés meghatározza a kamatláb kiigazításának módszerét és a kiigazítások gyakoriságát, hogy a szerződéses referenciamutatót a 2016/1011 rendeletnek megfelelően engedélyezett referenciamutató-kezelő bocsátja rendelkezésre, hogy e szerződés információkat tartalmaz e referenciamutató-kezelőről és e mutató meghatározásának alapjáról, és hogy annak egymást követő értékei könnyen hozzáférhetők a nyilvánosság számára.

57 Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy az átláthatóság követelménye nem kötelezi-e a hitelintézetet arra, hogy más olyan információkat is nyújtson, amelyek lehetővé tennék a fogyasztó számára, hogy véleményt formáljon a szerződéses referenciamutató jövőbeli alakulásáról és annak a szerződéses kötelezettségeire gyakorolt következményeiről. E bíróság a megkövetelhető kiegészítő információk között említi e mutató kialakításának módját, az értékének meghatározását befolyásoló tényezőket és körülményeket, mint például az inflációs és a munkanélküliségi rátát, a működésének átláthatóságával kapcsolatos esetleges, abból fakadó „aggályok” fennállását, hogy a bemeneti adatokat bankok szolgáltatják, és azok nem feltétlenül felelnek meg a tényleges ügyleteknek, az ezen adatok összeállításához használt kritériumokat, azok összeállításának módját, valamint azt, hogy a hitelező ezen adatszolgáltató bankok egyike.

58 Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság rámutat először is arra, hogy sem a jelzáloghitelről szóló törvény, sem pedig a 2008/48 és a 2014/17 irányelv nem kötelezi a hitelezőt ilyen információk szolgáltatására, másodszor pedig arra, hogy a PKO által a WIBOR 6M referenciamutatóhoz szolgáltatott adatok korlátozott hatással vannak e mutatóra, mivel a PKO csak egy a tíz adatszolgáltató bank közül. Ezenkívül úgy tűnik számára, hogy ezen információk némelyikének összetettsége vagy technikai jellege megnehezíti azokat a gazdasági ismeretekkel nem rendelkező, átlagos fogyasztó számára, így az ilyen információk átadásának hiánya egyszerűen nem befolyásolhatja a fogyasztók döntéshozatalát.

59 Harmadszor, abban az esetben, ha az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott kikötése elégtelen átláthatósága miatt azt annak esetleges tisztességtelen jellegére tekintettel kell megvizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy milyen következményekkel járnak bizonyos, a WIBOR 6M referenciamutató meghatározásának módját érintő kétségek, amelyeket a PKO-nak ismernie kellett, de amelyekről nem tájékoztatta a fogyasztót, így e mutatónak a vitatott kölcsönszerződésben való alkalmazása egyenlőtlenséget okozhat a felek között.

60 A kérdést előterjesztő bíróság ugyanakkor megjegyzi, hogy az említett szerződés megkötésének időpontjában a lengyelországi hitelpiacot egyrészt a változó kamatozású hitelek jellemezték, másrészt pedig az volt jellemző, hogy e hitelekhez szinte kizárólagosan a WIBOR referenciamutatót alkalmazták. Következésképpen, még ha a fogyasztó rögzített kamatozású hitelt kívánt volna választani, vagy kételkedett volna a WIBOR referenciamutató működésében, lehetséges, hogy még a működésről való megfelelő tájékoztatást követően se lett volna más választása, mint hogy elfogadja az e mutatóhoz kötött változó kamatozású szerződés megkötését. Mindenesetre a lengyel jog előírja a WIBOR referenciamutató használatát, mivel az a 2016/1011 rendelet értelmében vett kritikus referenciamutatóvá vált. Egyébiránt más mutatók használata kedvezőtlen lenne a fogyasztó számára, tekintettel azok kisebb átláthatóságára.

61 Ezenkívül e bíróság arra keresi a választ, hogy a változó kamatozású hitel felkínálása önmagában nem sérti-e a fogyasztó érdekét, mivel a fogyasztó a szerződés teljes időtartama alatt ki van téve azon kockázatnak, hogy a kamatok emelkednek, és kizárólag az alkalmazandó kamatlábak jogszabályi felső határa szolgáltat számára védelmet.

62 Negyedszer és utolsósorban, abban az esetben, ha valamely feltétel vizsgálata a WIBOR referenciamutató alkalmazása tisztességtelen jellegének megállapításához vezetne, a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy ennek megállapítása milyen következményekkel jár.

63 A kérdést előterjesztő bíróság felveti annak lehetőségét, hogy az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott kikötésében a WIBOR 6M referenciamutatóra való utalásra vonatkozó elemet – mint külön szerződéses kötelezettséget – elválaszthatónak tekintsék, így csak ez az elem lenne érvényteleníthető, ami megkíméli a fogyasztót a szerződés egészének érvénytelenítéséből fakadó hátrányos következményektől. Ebben az esetben a hitelkamatláb a bank javára rögzített fix kamatlábra csökkenne.

64 A kérdést előterjesztő bíróság ugyanakkor megjegyzi, hogy az uralkodó nemzeti ítélkezési gyakorlat szerint egy ilyen módosítás az ilyen kikötés lényegét érintené. Rámutat többek között arra, hogy az ily módon módosított kölcsönszerződés a felek számára érzékelhetően eltérő kilátásokat tartalmaz, többek között amiatt, hogy a rögzített kamatozású kölcsön előnyös jellege a kamatlábaknak a szerződés megkötésének időpontjában előre látható alakulásától függ.

65 E körülmények között a Sąd Okręgowy w Częstochowie (częstochowai regionális bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a [93/13 irányelv] 1. cikkének (2) bekezdését, hogy az lehetővé teszi a WIBOR-referenciamutatón alapuló változó kamatlábra vonatkozó szerződési feltételek vizsgálatát?

2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni a [93/13 irányelv] 4. cikkének (2) bekezdését, hogy az lehetővé teszi a [WIBOR]-referenciamutatón alapuló változó kamatlábra vonatkozó szerződési feltételek [tisztességtelen jellegének] vizsgálatát?

3) Az első és a második kérdésre adott igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni a [93/13 irányelv] 3. cikkének (1) bekezdését, hogy a WIBOR-referenciamutatón alapuló változó kamatlábra vonatkozó szerződési feltétel a jóhiszeműség követelményével ellentétesnek tekinthető, és a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára amiatt, hogy a fogyasztót nem megfelelően tájékoztatták a változó kamatláb kockázatának való kitettségről, ideértve különösen arról, hogy nem közölték, hogy miként határozzák meg a változó kamatláb alapjául szolgáló referenciamutatót, és hogy milyen kétségek merülnek fel e kamatláb átláthatóságának hiányával kapcsolatban, valamint azt, hogy e kockázat a szerződő felek között egyenlőtlenül oszlik meg?

4) Az előző kérdésekre adott igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni a [93/13 irányelv] 6. cikkének ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdésével és (2) bekezdésének második mondatával, valamint 2. cikkével összefüggésben értelmezett (1) bekezdését, hogy amennyiben a WIBOR-referenciamutatón alapuló változó kamatlábra vonatkozó szerződési [feltétel] tisztességtelennek minősül, továbbra is fennmaradhat az olyan szerződés, amelyben a kölcsön tőkeösszeg[re alkalmazandó] kamatlába a kamat mértékét meghatározó, szerződésben foglalt második elemen, azaz a bank által alkalmazott rögzített kamatfeláron alapul, ami a kölcsön kamatlábát változóról rögzítettre módosítja?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

66 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az abban előírt kivétel hatálya alá tartozik a jelzálogkölcsön-szerződés azon kikötése, amely a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutatón alapuló változó kamatlábat és rögzített kamatfelárat elő.

67 E bíróság e tekintetben hangsúlyozza egyrészt, hogy az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott kikötésében előírt változó kamatláb megfelel a jelzáloghitelről szóló törvény 29. cikke (2) bekezdésének, másrészt pedig, mivel a 2016/1011 rendelet 34. cikkében említett engedélyt az illetékes nemzeti hatóság megadta az e kikötésben említett WIBOR-referenciamutató kezelője számára, vélelmezni kell, hogy e mutató megfelel e rendelet kritikus referenciamutatókra alkalmazandó összes rendelkezésének.

68 Emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése kizárja ezen irányelv tárgyi hatálya alól a „kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket” tükröző szerződési feltételeket, amely kifejezés ezen irányelv (13) preambulumbekezdésére tekintettel egyaránt magában foglalja azokat a nemzeti jogszabályi rendelkezéseket, amelyek a szerződő felek között azok választásától függetlenül alkalmazandók, valamint azokat, amelyek diszpozitív jellegűek, vagyis amelyek alapértelmezés szerint, a felek közötti eltérő megállapodás hiányában alkalmazandók (2022. május 5-i Zagrebačka banka ítélet, C-567/20, EU:C:2022:352, 55. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), mivel az ilyen kikötéseket úgy kell tekinteni, hogy azok nem tartalmaznak tisztességtelen elemeket.

69 Az e rendelkezésben bevezetett kivételt szigorúan kell értelmezni (2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

70 Ami először is azt a tényt illeti, hogy az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott kikötése megfelel a jelzáloghitelről szóló törvény 29. cikke (2) bekezdésének, meg kell állapítani, hogy e rendelkezés annak előírására szorítkozik, hogy ha a jelzálogkölcsön-szerződés felei nem állapodtak meg rögzített kamatlábban, a kamatláb meghatározásának módszere a referenciamutató értékét és a szerződésben kikötött kamatfelár összegét jelenti.

71 Márpedig a 2024. május 30-i Raiffeisen Bank ítélet (C-176/23, EU:C:2024:443) 33. pontjából az következik, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében előírt kizárás nem alkalmazandó olyan helyzetben, amikor valamely szabályozás az ilyen szerződésekre alkalmazandó kamatláb meghatározása érdekében csupán általános keretet hoz létre, és mérlegelési mozgásteret biztosít az eladó vagy szolgáltató számára mind e kamatláb referenciamutatójának megválasztását, mind pedig az említett kamatlábhoz hozzáadható rögzített kamatfelár mértékét illetően.

72 Következésképpen egy olyan nemzeti rendelkezés, mint a jelzáloghitelről szóló törvény 29. cikkének (2) bekezdése, nem akadályozhatja a 93/13 irányelv alkalmazását.

73 Másodszor, ami azt a tényt illeti, hogy az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott kikötése szerinti mutató a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutató, amely módszertanának és általánosabban működésének tiszteletben kell tartania az e rendelet által a kritikus referenciamutatók előállításához előírt valamennyi követelményt, meg kell állapítani,

hogy kétségtelen, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése – amint azt ezen irányelv (13) preambulumbekezdése kimondja – főszabály szerint a tagállamok törvényi és rendeleti rendelkezéseire vonatkozik.

74 Mindazonáltal az uniós jogalkotó által rendeletek formájában elfogadott jogi aktusokban szereplő rendelkezéseket e tekintetben a tagállamok törvényi és rendeleti rendelkezéseivel azonosnak kell tekinteni, figyelembe véve e rendeleteknek az EUMSZ 288. cikk második bekezdésében megállapított joghatásait, amennyiben az ilyen uniós jogi rendelkezések ugyanúgy arra irányulnak, hogy kógens vagy diszpozitív jelleggel bizonyos szerződések feleit megillető jogokat és kötelezettségeket határozzanak meg. A 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdésével bevezetett kizárásnak – a jelen ítélet 68. pontjában már hivatkozott – alapja, vagyis az, hogy főszabály szerint joggal feltételezhető, hogy a nemzeti jogalkotó e jogok és kötelezettségek összessége között egyensúlyt teremtett, amely egyensúlyt az uniós jogalkotó kifejezetten meg kívánta őrizni (lásd ebben az értelemben: 2023. július 6-i First Bank ítélet, C-593/22, EU:C:2023:555, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), akkor is érvényes, ha az említett jogokat és kötelezettségeket közvetlenül maga az uniós jogalkotó határozza meg.

75 Mindemellett a 2016/1011 rendeletet illetően meg kell állapítani, hogy először is annak 1. cikke értelmében e rendelet célja egy olyan közös keret létrehozása, amely többek között a pénzügyi ügyletekben referenciamutatóként felhasznált mutatók pontosságának és integritásának biztosítására irányul, annak érdekében, hogy hozzájáruljon a belső piac megfelelő működéséhez, ugyanakkor biztosítsa a fogyasztók magas szintű védelmét. E célból e rendelet számos követelményt állapít meg, különösen ezen mutatók módszertanát illetően, amelyek az refereniciamutató-kezelőkre és az adatszolgáltatókra alkalmazandók. Így az említett rendeletnek nem az a célja, hogy egyensúlyt teremtsen a pénzügyi szerződések feleinek jogai és kötelezettségei között, hanem a meghatározott minőségben eljáró jogalanyokra alkalmazandó kötelezettségeket vezet be, függetlenül attól, hogy az adatszolgáltatók valamely referenciamutató felhasználói is lehetnek.

76 Másodszor, noha az illetékes nemzeti hatóság megadta a WIBOR-referenciamutató kezelője részére a 2016/1011 rendelet 34. cikkében említett engedélyt, és így tanúsította, hogy az e mutató módszertanát alkotó szabályok megfelelnek az e rendeletben előírt valamennyi követelménynek, e szabályok egy magánjogi jogalanytól, nevezetesen az említett mutató kezelőjétől származnak, és így nem minősülnek a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett törvényi vagy rendeleti jellegűeknek.

77 A fenti megfontolások összességére tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy nem tartozik az abban előírt kivétel hatálya alá a jelzálogkölcsön-szerződés olyan kikötése, amely a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutatón és rögzített kamatfeláron alapuló változó kamatlábat állapít meg, amennyiben az ilyen kikötésre alkalmazandó törvényi vagy rendeleti rendelkezések csupán általános keretet hoznak létre az ilyen szerződések kamatlábának meghatározására, ugyanakkor meghagyják az eladó vagy szolgáltató számára annak lehetőségét, hogy meghatározza azt a szerződéses referenciamutatót vagy rögzített kamatfelárat, amellyel e mutató értéke növelhető.

A második kérdésről

78 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerint a feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelésére, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.

79 Amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatnak a második kérdésre vonatkozó fejtegetéseiből kitűnik, a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a jelzálogkölcsön-szerződésnek az a kikötése, amely egy referenciamutatón és egy rögzített kamatfeláron alapuló változó kamatlábat ír elő, mint az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott rendelkezése, az e 4. cikk (2) bekezdése és az e rendelkezésre vonatkozó ítélkezési gyakorlat értelmében vett „szerződés elsődleges tárgyának meghatározására” vonatkozhat, amely szerint e rendelkezés azokra a kikötésekre vonatkozik, amelyek a szerződés alapvető szolgáltatásait állapítják meg, és amelyek ilyenekként jellemzik a szerződést (lásd ebben az értelemben: 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 49. pont; 2023. március 16-i Caixabank [Hitelszerződés-kötési díj] ítélet, C-565/21, EU:C:2023:212, 17. pont).

80 Az ilyen minősítés, amely a kérdést előterjesztő bíróság hatáskörébe tartozik (lásd ebben az értelemben: 2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat) a Bíróság ítélkezési gyakorlatával összeegyeztethetőnek tűnik, mivel a Bíróság már pontosította, hogy a kölcsönszerződésben szereplő kamatlábat rögzítő kikötés e szerződés elsődleges tárgyához tartozhat (2015. február 26-i Matei ítélet, C-143/13, EU:C:2015:127, 62. pont).

81 Mivel számára hihetőnek tűnik, hogy az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott kikötése e szerződés elsődleges tárgya meghatározásának hatálya alá tartozik, a kérdést előterjesztő bíróság az „amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek” kifejezés értelmezését kéri, amellyel az uniós jogalkotó az átláthatóság követelményét belefoglalta a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésébe (lásd ebben az értelemben: 2025. április 30-i Justa ítélet, C-39/24, EU:C:2025:298, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Amint ugyanis e rendelkezésből következik, a szerződés elsődleges tárgya meghatározásának körébe tartozó kikötés tisztességtelen jellege csak akkor vizsgálható, ha bebizonyosodik, hogy a vitatott kikötés nem „világos és érthető”, és így nem felel meg az átláthatóság követelményének.

82 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság különösen arra keresi a választ, hogy a hitelezőnek tájékoztatást kell-e adnia a szerződéses referenciamutató módszertanának bizonyos elemeiről, például arról, hogy a felhasznált bemeneti adatok megfelelhetnek a még nem véglegesített ügyleti ajánlatoknak, vagy olyan tényezőkről, amelyek befolyásolhatják e mutató változását.

83 Következésképpen meg kell állapítani, hogy második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy amennyiben valamely jelzáloghitel-szerződés a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutatón alapuló változó kamatlábat kikötő feltételt tartalmaz, az e rendelkezésből eredő átláthatósági követelmény bizonyos, e mutató módszertanára vonatkozó konkrét tájékoztatási kötelezettségeket ír elő a hitelező számára.

84 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy ezen átláthatósági követelményt úgy kell értelmezni, hogy az nemcsak azt követeli meg, hogy az érintett kikötésnek nyelvtani szempontból érthető legyen a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy e fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket (lásd ebben az értelemben a 2019. október 3-i Kiss és CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

85 A fogyasztó számára ugyanis alapvető jelentőséggel bír az, hogy a szerződéskötést megelőzően a szerződési feltételeket és e szerződéskötés következményeit megismerhesse. Többek között ezen ismeret alapján dönti el a fogyasztó, hogy az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeknek elkötelezi-e magát. Következésképpen, és mivel a 93/13 irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van többek között az információs szintje tekintetében, az átláthatóság követelményét kiterjesztően kell érteni (2023. július 13-i Banco Santander [Hivatalos mutatóra való hivatkozás] ítélet, C-265/22, EU:C:2023:578, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

86 Ami közelebbről azt a feltételt illeti, amely egy jelzáloghitel-szerződés keretében e hitelnek – mint az alapügyben – egy hivatalos mutatóra való hivatkozással megállapított változó kamatláb alapján számított kamat formájában történő díjazásáról rendelkezik, az átláthatóság követelményét úgy kell érteni, mint amely többek között azt követeli meg, hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó képes legyen arra, hogy megértse e kamatláb számítási módjának konkrét működését, és hogy ennek megfelelően pontos és érthető kritériumok alapján értékelje egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségekre gyakorolt, potenciálisan jelentős következményeit (2024. december 12-i Kutxabank ítélet, C-300/23, EU:C:2024:1026, 79. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

87 Az átláthatóság követelményének tiszteletben tartását az összes releváns ténybeli elemre tekintettel kell értékelni, amelyek között nem csak az érintett szerződésben foglalt feltételek szerepelnek, hanem a kölcsönszerződés megkötése során a hitelező által közzétett reklám és tájékoztatás is (2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

88 Azt a körülményt is figyelembe kell venni, hogy a szerződéses referenciamutató kiszámítására vonatkozó fő elemek közzétételük révén könnyen hozzáférhetők, feltéve hogy a nyilvánosan közzétett és hozzáférhető információkra, valamint az adott esetben az eladó vagy szolgáltató által szolgáltatott információkra tekintettel a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó megértheti a változó kamatláb számítási módjának konkrét működését, különösen annyiban, amennyiben az referenciamutatót tartalmaz, és így pontos és érthető kritériumok alapján értékeli az ilyen kikötésnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt, esetlegesen jelentős gazdasági következményeit (2024. december 12-i Kutxabank ítélet, C-300/23, EU:C:2024:1026, 80. és 82. pont).

89 Egyébiránt annak meghatározásához, hogy a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozó hitelmegállapodás valamely kikötése megfelel-e az e rendelkezésben előírt átláthatósági követelménynek, figyelembe kell venni az érintett szerződésre alkalmazható, a fogyasztók tájékoztatásával kapcsolatos kötelezettségeket rögzítő uniós jogi rendelkezések összességét (lásd ebben az értelemben: 2018. szeptember 20-i EOS KSI Slovensko ítélet, C-448/17, EU:C:2018:745, 62. pont).

90 A jelen ügyben, mivel olyan jelzáloghitel-szerződésről van szó, amely a 2014/17 irányelv hatálya alá tartozik, és amelynek változó kamatlába a 2016/1011 rendeletben említett referenciamutatón alapul, figyelembe kell venni azt a tényt, hogy e két jogi aktus pontosan meghatározza a fogyasztókkal szembeni tájékoztatási kötelezettségeket a fogyasztók védelme céljából, amint az többek között ezen irányelv (7) preambulumbekezdéséből, valamint e rendelet (5), (6) és (71) preambulumbekezdéséből kitűnik.

91 Így a 2014/17 irányelv több szinten szabályozza a hitelezők tájékoztatási kötelezettségét.

92 Egyrészt a 2014/17 irányelv 14. cikke egy meghatározott hitelfelvevővel való konkrét kapcsolatfelvétel szakaszában arra kötelezi a hitelezőt, hogy adja meg a szerződéskötést megelőző, személyre szabott információkat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a hitelfelvevő pályázó összehasonlíthassa a piacon rendelkezésre álló hiteleket, felmérhesse azok következményeit, és megalapozott döntést hozhasson. Ezeket az információkat az EEA segítségével kell megadni, amely uniós szinten szabványosított információs dokumentum. Ezen irányelv 17. cikkének (6) bekezdése értelmében változó kamatozású hitel esetén a fogyasztót legalább az EEA-n keresztül tájékoztatni kell a kamatláb kiigazításának az esedékes összegekre és a THM-re gyakorolt lehetséges hatásairól, és további THM-et kell közölni vele a hitelkamatláb jelentős növekedéséhez kapcsolódó esetleges kockázatok szemléltetése érdekében, valamint ezt a tájékoztatást olyan figyelmeztetésnek kell kísérnie, amely kiemeli, hogy a hitelnek a THM által illusztrált, fogyasztó által viselt teljes költsége megváltozhat.

93 A 2014/17 irányelv II. mellékletéből, amely felsorolja az EEA-ban feltüntetendő adatokat és azok tartalmát (A. rész), és tartalmazza azokat az utasításokat, amelyeket a hitelezőknek követniük kell ezen adatlap kitöltése érdekében (B. rész), az következik, hogy amikor a fogyasztónak változó kamatlábat tartalmazó jelzáloghitel-szerződést kínálnak, a hitelező konkrét tájékoztatási kötelezettsége a kamatláb változó jellegének a THM-re gyakorolt hatására vonatkozik. E tekintetben meg kell állapítani, hogy az uniós jogalkotó által ezen irányelvbe a 2016/1011 rendelet elfogadásakor bevezetett módosítások nem érintették ezt a mellékletet. Így nem írta elő, hogy az e rendeletben említett referenciamutatón alapuló változó kamatozású hitelek esetében az EEA konkrét információkat tartalmazzon e referenciamutató módszertanára vagy változásának lehetséges okaira vonatkozóan.

94 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 2014/17 irányelv 2. cikkének (2) bekezdése értelmében a tagállamok nemzeti joga nem tartalmazhat az ezen irányelv 14. cikkének (2) bekezdésében és II. mellékletének A. részében meghatározottaktól eltérő rendelkezéseket a szerződéskötést megelőző alapinformációknak az EEA-n keresztül történő benyújtására vonatkozóan.

95 Másrészt és általánosabban, a 2014/17 irányelv 13. cikke (1) bekezdése második albekezdése ea) pontjának megfelelően az a hitelező, aki a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutatóra hivatkozó hitelmegállapodások megkötését kínálja a piacon, köteles az általa folyamatosan hozzáférhetővé teendő általános információk között megadni az érintett „referenciamutatók és azok kezelőinek neveit és a fogyasztóra vonatkozó esetleges következményeket”. Amint az e rendelkezést a 2014/17 irányelvbe beiktató 2016/1011 rendelet (71) preambulumbekezdéséből kitűnik, az uniós jogalkotó ezen információk közlésének előírásával azt kívánta biztosítani, hogy a fogyasztók olyan információkat kapjanak, amelyeket megfelelőnek ítélt, tekintettel arra, hogy a fogyasztók az egyenlőtlen alkupozíciókból és a szabványfeltételek alkalmazásából kifolyólag hátrányos helyzetben vannak a referenciamutató kiválasztása tekintetében.

96 Egyébiránt, mivel az e 13. cikk (1) bekezdése második albekezdése ea) pontjának megfelelően nyújtandó információk olyan, a hitelmegállapodásokra vonatkozó általános információk, amelyeket a hitelezőnek folyamatosan hozzáférhetővé kell tennie, a valamely referenciamutatóra utaló megállapodásoknak az e rendelkezésben szereplő, „a fogyasztóra vonatkozó esetleges következmények” kifejezés nem vonatkozhat pontosabb információkra, mint a jelen ítélet 92. és 93. pontjában ismertetett, a szerződéskötést megelőző, személyre szabott tájékoztatás. Közelebbről, e kifejezések nem vonatkozhatnak az e hitelező által az általa kínált szerződésekben használt referenciamutató(k) módszertanára vagy az azok változását esetlegesen befolyásoló tényezőkre.

97 A 2016/1011 rendelet a maga részéről a referenciamutató-kezelők számára előírt tájékoztatási kötelezettségeket szabályozza.

98 E tekintetben egyrészt e rendelet 13. cikke általános átláthatósági kötelezettséget ír elő ezen referenciamutató-kezelők számára, többek között arra kötelezve őket, hogy tegyék közzé vagy tegyék elérhetővé az általuk előállított és közzétett minden egyes mutató vagy mutatócsalád módszertanának főbb elemeit.

99 Másrészt az említett rendelet 27. cikke az átláthatóság és a fogyasztóvédelem érdekében előírja az említett referenciamutató-kezelők számára, hogy minden egyes referenciamutatóra vagy referenciamutató-családra vonatkozóan hozzáférhető, világos és egyértelmű módon tegyenek közzé egy nyilatkozatot, amelynek többek között meg kell határoznia a referenciamutató által mért piacot vagy gazdasági valóságot, továbbá az olyan körülményeket, amelyek mellett e mérés megbízhatatlanná válhat, valamint technikai leírások által meg kell határoznia a referenciamutatóval kapcsolatos számítás azon elemeit, amelyekre vonatkozóan mérlegelési jogkör gyakorolható, a mérlegelési jogkör gyakorlásának kritériumait és a jogkör gyakorlójának helyzetét, továbbá azt, hogy az ilyen mérlegelési jogkört a későbbiekben hogyan lehet értékelni. Ezenkívül ez a nyilatkozat meghatározza a referenciamutatóval kapcsolatos valamennyi kulcsfogalmat, a módszertan kiválasztásának indokait, a módszertan meghatározásának kritériumait és eljárásait, beleértve az bemeneti adatok leírását, a különböző bemeneti adatok prioritási sorrendjét, az e mutató meghatározásához szükséges minimális adatokat, az esetlegesen használt extrapolációs modelleket vagy módszereket, az említett mutató összetevőinek kiegyensúlyozására szolgáló eljárásokat, valamint a referenciamutató-kezelő vagy az adatszolgáltatók megítélési vagy mérlegelési jogkörének gyakorlását szabályozó, az ilyen megítélés vagy mérlegelés következetességét biztosító kontrolleljárásokat és szabályokat.

100 Amint arra a főtanácsnok az indítványának 54. pontjában lényegében rámutatott, azon információk közzététele, amelyekért a referenciamutató-kezelő felelős, lehetővé teszi valamennyi érdekelt fél, köztük a fogyasztók számára, hogy megértsék az e mutató előállításához használt módszertant.

101 Úgy tűnik tehát, hogy a lakóingatlanokhoz kapcsolódó hitelmegállapodásokat illetően a 2014/17 irányelv és a 2016/1011 rendelet együttesen pontos tájékoztatási kötelezettségeket állapít meg a fogyasztók egyrészt az e rendeletben említett referenciamutatóra utaló, változó kamatlábat rögzítő jelzáloghitel-szerződéseket, másrészt pedig az ilyen referenciamutatókat illetően, és hogy e kötelezettségek megoszlanak a hitelezők és e mutatók kezelői között. Az így meghatározott keretek között az előbbiek feladata, hogy a fogyasztók rendelkezésére bocsássák azokat az információkat, amelyek lehetővé teszik számukra, hogy felmérjék a kamatláb változó

jellegének a számukra ajánlott szerződésből eredő kötelezettségekre gyakorolt konkrét következményeit, és hogy megismerjék az összes olyan információt, amelyet az adott referenciamutató kezelőjének nyilvánosságra kell hoznia.

102 Ebben az összefüggésben, mivel a jelen ítélet 89. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatra tekintettel figyelembe kell venni a fogyasztók tájékoztatására vonatkozó kötelezettségeket meghatározó uniós jogi rendelkezések összességét, amelyek a jelen ügyben alkalmazhatók a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutatón alapuló változó kamatlábat megállapító kikötésre, az ilyen feltételt tartalmazó jelzáloghitel-szerződés megkötése esetén a 93/13 irányelvben előírt átláthatósági követelmény a 93/13 irányelvben előírt átláthatósági követelménynek a hitelező általi tiszteletben tartását a 2014/17 irányelv által számára előírt kötelezettségekre tekintettel akkor kell értékelni, ha e kikötés – mint az alapügyben is – lakóingatlanhoz kapcsolódó hitelmegállapodásban szerepel.

103 Mindemellett, amennyiben a hitelező által közölt adatok nem korlátozódnak arra, hogy olyan nyilvánosan hozzáférhető információkra hivatkozzanak, mint amelyeket a 2016/1011 rendelet a referenciamutató valamennyi kezelője számára előír, hanem azokat leírják, összefoglalják vagy konkretizálják, ezen adatoknak ezen információk tekintetében pontosaknak kell lenniük.

104 A fenti megfontolások összességére tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy amennyiben valamely lakóingatlanhoz kapcsolódó jelzáloghitel-szerződés a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutatón alapuló változó kamatlábat kikötő feltételt tartalmaz, az e rendelkezésből eredő átláthatósági követelmény nem ír elő konkrét tájékoztatási kötelezettségeket a hitelező számára e mutató módszertanát illetően. Az, hogy a hitelező tiszteletben tartotta a 2014/17 irányelv által az ilyen kikötés tekintetében számára előírt valamennyi tájékoztatási kötelezettséget, és bár további információkat is nyújtott, tartózkodott attól, hogy olyan tájékoztatást adjon, amely elferdített képet tükröz az említett mutatóról, alkalmas annak bizonyítására, hogy e hitelező e kikötést illetően eleget tett ezen átláthatósági követelménynek.

A harmadik kérdésről

105 Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy amennyiben egy jelzáloghitel-szerződés valamely kikötése a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutatón alapuló változó kamatlábat ír elő, akkor egyrészt az, hogy a fogyasztót nem tájékoztatták a szerződés szerinti referenciamutató bizonyos sajátosságairól, különösen arról, hogy e referenciamutató módszertana olyan bemeneti adatok felhasználását írja elő, amelyek nem feltétlenül felelnek meg a tényleges ügyleteknek, és hogy a hitelező az e mutató meghatározásához adatot szolgáltató bankok egyike, másrészt maguk e sajátosságok alkalmasak arra, hogy tisztességtelen jelleget kölcsönözzenek e kikötésnek.

106 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy egyrészt az alapeljárás felperese azzal az indokkal vonja kétségbe a WIBOR 6M referenciamutató objektivitását, hogy annak egymást követő értékeit olyan bemeneti adatok alapján határozzák meg, amelyek nagy többsége nem a lengyel bankközi piacon ténylegesen megvalósított ügyletekből, hanem az e piacon tett árajánlatokból ered, ami e mutatóhoz hozzájáruló szereplőknek diszkrecionális mérlegelési mozgásteret biztosít.

107 Másrészt a WIBOR 6M referenciamutató módszertanának ezen elemére tekintettel az a tény, hogy a PKO e mutató egyik adatszolgáltató bankja, amely e mutató kezelőjének az egymást követő értékeinek meghatározásához használt bemeneti adatokat szolgáltat, lehetővé teszi számára, hogy befolyást gyakoroljon az említett mutató alakulására. Ily módon a PKO azáltal, hogy ezt a mutatót használta az olyan szerződésre alkalmazandó változó kamatláb meghatározásához, amely szerződésnek ő maga is egyik fele, megteremtette a lehetőséget arra, hogy befolyásolja a hitelfelvevő kötelezettségének mértékét, és ebből következően növelje az e szerződésből származó jövedelmét. Az alapeljárás felperese azt állítja, hogy ilyen körülmények között a kamatláb változó jellegéhez kapcsolódó teljes kockázat viselésére kényszerül, míg a hitelező „rejtett kamatfelárban" részesül.

108 Elöljáróban meg kell állapítani, hogy jelen ítélet 81. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően az olyan kikötés esetleges tisztességtelen jellegének, mint az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott kikötése értékelésére vonatkozó harmadik kérdésre adandó válasz azt feltételezi, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előzetes értékeléséből az következik, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében előírt átláthatósági követelményt e kikötést illetően nem tartották tiszteletben.

109 Ebben az összefüggésben hangsúlyozni kell, hogy bár ezen átláthatósági követelmény esetleges be nem tartása az egyik olyan tényező, amelyet figyelembe kell venni valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének értékelése során, a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdéséből az következik, hogy az említett követelmény megsértése önmagában nem kölcsönözhet annak tisztességtelen jelleget (lásd ebben az értelemben: 2023. július 13-i Banco Santander [Hivatalos mutatóra való hivatkozás] ítélet, C-265/22, EU:C:2023:578, 66. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

110 Ugyanez a helyzet akkor is, ha az ilyen jogsértés olyan kötelezettség megsértéséből ered, amely az eladót vagy szolgáltatót a 93/13 irányelvtől eltérő uniós szabályozás alapján terhelte, ilyen lehet például, olyan körülmények között, mint amilyenek az alapügyben szerepelnek, a 2014/17 irányelv által a hitelezővel szemben előírt tájékoztatási kötelezettség.

111 Ennek pontosítását követően emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében egy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelennek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

112 Azon értékelés keretében, amelyet e rendelkezés értelmében a nemzeti bíróságnak kell elvégeznie, e bíróság feladata az ügy összes körülményére tekintettel annak vizsgálata, hogy egyrészt esetlegesen megsértették-e a jóhiszeműség követelményét, másrészt pedig, hogy e rendelkezés értelmében fennáll-e a fogyasztó kárára egy esetleges jelentős egyenlőtlenség (2023. július 13-i Banco Santander [Hivatalos mutatóra való hivatkozás] ítélet, C-265/22, EU:C:2023:578, 63. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

113 Egyfelől azon kérdést illetően, hogy milyen körülmények között jön létre „a jóhiszeműség követelményével ellentétben" ilyen egyenlőtlenség, a 93/13 irányelv tizenhatodik preambulumbekezdésére tekintettel a nemzeti bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy az eladó vagy szolgáltató a fogyasztóval szembeni tisztességes és méltányos eljárása esetén észszerűen elvárhatta-e, hogy utóbbi az egyedi tárgyalást követően elfogadja az ilyen feltételt (2013. március

14-i Aziz ítélet, C-415/11, EU:C:2013:164, 69. pont; 2023. július 13-i Banco Santander [Hivatalos mutatóra való hivatkozás] ítélet, C-265/22, EU:C:2023:578, 64. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

114 Másfelől annak megállapításához, hogy valamely feltétel a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben „jelentős egyenlőtlenséget” idéz-e elő a fogyasztó kárára, különösen a nemzeti jognak a felek ez irányú megállapodása hiányában irányadó szabályait kell figyelembe venni annak értékelése érdekében, hogy adott esetben a szerződés mennyiben hozza az e szabályokban előírtnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe e fogyasztót (lásd ebben az értelemben: 2023. július 13-i Banco Santander [Hivatalos mutatóra való hivatkozás] ítélet, C-265/22, EU:C:2023:578, 65. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

115 Ezen ítélkezési gyakorlat folytatásaként meg kell állapítani, hogy amennyiben egy adott szerződéstípus esetében valamely szerződéses elem kimerítő jogi keretszabályok tárgyát képezi, a fogyasztó főszabály szerint nem kerülhet ezen elem tekintetében hátrányos helyzetbe, ha azt a szerződésben az ilyen keretszabályok előírásainak megfelelően határozzák meg. A 93/13 irányelv 1. cikke (2) bekezdésének céljával való analógia útján ugyanis joggal feltételezhető, hogy e keretszabályozással a jogalkotó az említett elemet illetően egyensúlyt teremtett az ilyen típusú szerződés feleit megillető jogok és kötelezettségek összessége között.

116 Egyébiránt a jelen ítélet 74. pontjából az következik, hogy nincs jelentősége annak, hogy az ilyen jogi keretet nemzeti jogi szabályok vagy az uniós jogalkotó által elfogadott rendelet állapítja-e meg.

117 A jelen ügyben az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott, változó kamatlábra vonatkozó kikötésének tisztességtelen jellegére azzal az indokkal hivatkoznak, hogy a szerződés szerinti referenciamutató egymást követő értékeinek meghatározására szolgáló bemeneti adatok lényegében az érintett bankközi piacon kínált, de a tényleges ügyleteknek nem megfelelő árajánlatokból állnak, és ezen adatokat olyan bankcsoport szolgáltatja e mutató kezelőjének, amely a fogyasztókkal kötött szerződésekben maga is felhasználhatja az említett mutatót.

118 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a 2016/1011 rendelet 2. cikkének megfelelően e rendelet szabályozza mind a referenciamutatóknak a kezelőik általi rendelkezésre bocsátását, mind pedig az e mutatók alapjául szolgáló bemeneti adatoknak az adatszolgáltatók általi rendelkezésre bocsátását és az ilyen mutatók felhasználását.

119 Először is, ami a referenciamutatók szolgáltatását illeti, a 2016/1011 rendelet 27. cikke előírja, hogy az ilyen mutató kezelője – amint arra a jelen ítélet 99. pontja emlékeztet – köteles olyan nyilatkozatot közzétenni, amelyben a referenciamutató alapvető jellemzői szerepelnek.

120 Egyébiránt a 2016/1011 rendelet 12. és 13. cikke követelményeket állapít meg a módszertan tartalmára és átláthatóságára vonatkozóan, amelynek lehetővé kell tennie a referenciamutató pontos és megbízható meghatározását.

121 Ezenkívül e rendelet 4–7. cikke pontos követelményeket ír elő az irányításra és az összeférhetetlenségre, a referenciamutató-előállítás valamennyi szempontjának felügyeletére, a 2016/1011 rendeletnek való megfelelés ellenőrzésére és a módszertan tiszteletben tartására vonatkozóan.

122 Másodszor, ami a bemeneti adatok szolgáltatását illeti, a 2016/1011 rendelet – a 27. cikkének az adatszolgáltatók mérlegelési jogköre, valamint az ezen adatokat érintő hibák kezelésére vonatkozó eljárásokra vonatkozó, a jelen ítélet 119. pontjában említett rendelkezései mellett – a 11. cikkében követelményeket állapít meg az adatok reprezentativitására, integritására, pontosságára, ellenőrzésére és érvényesítésére vonatkozóan, és a 14. cikkben a referenciamutató-kezelők előírja azt a kötelezettséget, hogy hatékony ellenőrzéseket vezessenek be, különösen a bemeneti adatok sértetlenségét és az adatszolgáltatók magatartását illetően annak érdekében, hogy feltárják és bejelentsék az illetékes nemzeti hatóságnak az esetleges manipulációt vagy manipulációs kísérletet.

123 Ezenkívül a 2016/1011 rendelet 15. cikkének megfelelően a referenciamutató kezelőjének az illetékes nemzeti hatóság felügyelete mellett ki kell dolgoznia egy, az adatszolgáltatókra vonatkozó magatartási kódexet, és biztosítania kell, hogy az adatszolgáltatók folyamatosan betartsák azt. E magatartási kódex tartalmazza többek között az e rendelet 11. és 14. cikkének tiszteletben tartásához szükséges követelményeket, a bemeneti adatok hiánytalanságát, valamint az adatszolgáltatók által az bemeneti adatok szolgáltatása tekintetében bevezetendő ellenőrzéseket, különösen az ezen adatok szolgáltatása és az összeférhetetlenségek kezelése során a mérlegelési jogkör gyakorlására vonatkozó politikát illetően. Ráadásul az említett rendelet 16. cikke szigorúbb követelményeket ír elő az e rendelet 3. cikke (1) bekezdésének 10. pontja értelmében vett felügyelt adatszolgáltatók számára az összeférhetetlenségre, a mérlegelésen alapuló értékelésre, az bemeneti adatok integritására, pontosságára és megbízhatóságára, valamint az ellenőrzésekre vonatkozóan.

124 Azt is hangsúlyozni kell, hogy a jelen ítélet 119–123. pontjában említett valamennyi követelmény tiszteletben tartását az előzetes ellenőrzési és felügyeleti rendszer biztosítja, amelynek alkalmazását különösen az illetékes nemzeti hatóságokra bízzák, amelyek feladataik ellátása érdekében a 2016/1011 rendelet 41. cikkében meghatározott széles jogkörökkel rendelkeznek, amelyekhez a 42. cikke értelmében többek között a jelen ítélet e pontjaiban említett cikkek megsértése, illetve az említett hatóságok által lefolytatott vizsgálat, ellenőrzés vagy kérelem keretében közigazgatási szankciók kiszabására vonatkozó hatáskör kapcsolódik az együttműködés vagy teljesítés megtagadása esetén.

125 Ráadásul az érdekelt felek kezdeményezhetik a 2016/1011 rendelet 9. cikkében előírt és szabályozott panasztételi mechanizmust annak érdekében, hogy vitassák többek között a referenciamutató piaci értékhez viszonyított meghatározásának reprezentativitását.

126 Harmadszor és utolsósorban, ami a referenciamutatók felhasználását illeti, a 2016/1011 rendelet 29. cikke kifejezetten lehetővé teszi az e rendelet 3. cikke (1) bekezdésének 17. pontja értelmében vett felügyelt szervezetek számára, úgy, hogy nem zárja ki az e 3. cikk (1) bekezdésének 10. pontja értelmében vett felügyelt adatszolgáltatókat, hogy az Unióban olyan referenciamutatót használjanak, amelyet valamely, az Unióban található referenciamutató-kezelő állított elő és az ESMA által vezetett nyilvántartásban szerepel. Ezenkívül, tekintettel az említett 3. cikk (1) bekezdésének 22. pontjában meghatározott kamatláb-referenciamutató jellegére, az ilyen mutatót szükségszerűen a bankok által közölt adatok alapján kell meghatározni, amelyek maguk is arra szolgálnak, hogy azokat a tevékenységeik jellegére tekintettel felhasználják.

127 Egyébiránt, tekintettel a referenciamutató-kezelők számára a referenciamutatók és e referenciamutató-kezelők megbízhatóságára, valamint az adatszolgáltatókra a bemeneti adatok integritásának biztosítására, és általánosabban az ilyen mutató által az illetékes nemzeti hatóságok felügyelete alatt mérni hivatott piaci és gazdasági valóság megbízhatóságának

biztosítása érdekében előírt szabályokra, nem állapítható meg, hogy az adatszolgáltató bank – többek között – egyedül képes lenne meghatározó befolyást gyakorolni valamely kamatláb-referenciamutató értékére, különösen akkor, ha e mutató nemzeti piacra vonatkozik.

128 Ily módon úgy tűnik, hogy a 2016/1011 rendelet számos olyan rendelkezést tartalmaz, amelyek részletesen szabályozzák a referenciamutatók és az e mutatók meghatározására szolgáló bemeneti adatok szolgáltatását, különös tekintettel ezen adatok jellegére és megbízhatóságára, valamint az említett mutatók felhasználását. Egyébiránt e rendelet preambulumából, valamint az említett rendelet több rendelkezéséből, különösen az (1), (5), (6), (8), (17), (22) és (71) preambulumbekezdéséből, valamint az 1., 9. és 13. cikkéből, valamint a IV. címének rendelkezéseiből az következik, hogy az uniós jogalkotó fellépésének célja az volt, hogy egyensúlyt teremtsen – különösen a pénzügyi szerződések, például a jelzáloghitel-szerződések megkötése tekintetében az ilyen mutatók rendelkezésre állásának szükségességéhez kapcsolódó – a közérdek, és a fogyasztók azon érdeke között, hogy biztosítékokkal rendelkezzenek e mutatók integritását és átláthatóságát illetően, különös tekintettel az összeférhetetlenség és a manipuláció kockázatára, amely hatással lehet e mutatók nyújtására.

129 Következésképpen az olyan referenciamutatónak a jelzálogkölcsön-szerződésben való használata, amely e szerződés megkötésének időpontjában megfelelhet a 2016/1011 rendelet által létrehozott keretszabály előírásainak, különösen a módszertanát illetően, az e rendeletben előírt felülvizsgálatra tekintettel főszabály szerint önmagában nem alkalmas arra, hogy a felek jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idézzen elő a fogyasztó kárára, annak ellenére, hogy a hitelező az egyik olyan bank, amely az e mutató egymást követő értékeinek meghatározásához e mutató kezelője által felhasznált bemeneti adatokat szolgáltatja.

130 Ebből következően ilyen körülmények között e hitelező a 2014/17 irányelv alapján őt terhelő tájékoztatási kötelezettségeken kívül nem köteles tájékoztatni a hitelfelvevőt arról, hogy a szerződés szerinti referenciamutató módszertanának megfelelően azt olyan bemeneti adatok alapján lehet meghatározni, amelyek nem tényleges ügyleteknek, hanem az érintett piacon tett árajánlatoknak felelnek meg, vagy hogy az említett hitelező egyike az e mutató meghatározásához hozzájáruló bankoknak.

131 Az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés vitatott kikötésének teljes körű értékelését illetően ezenkívül emlékeztetni kell arra, hogy a valamely hitelmegállapodáshoz kapcsolódó kamatok számítására vonatkozó kikötés esetleges tisztességtelen jellegének értékelése során különösen releváns, hogy az ügyleti kamat mértékének az e kikötés által előírt számítási módját és e kamatláb ebből eredő tényleges szintjét össze kell hasonlítani a szokásosan alkalmazott számítási módokkal és a törvényes kamatlábbal, valamint a piacon az érintett kölcsönszerződés megkötésének időpontjában a kölcsönszerződésben szereplővel azonos összegű és időtartamú kölcsönre vonatkozóan alkalmazott kamatlábakkal (lásd ebben az értelemben: 2023. július 13-i Banco Santander [Hivatalos mutatóra való hivatkozás] ítélet, C-265/22, EU:C:2023:578, 65. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

132 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság által a lengyelországi jelzáloghitel-piacon általában megállapított kamatlábak jellegére és szintjére, valamint a WIBOR 6M referenciamutatónak az alapügyben szóban forgó kölcsönszerződés megkötésének időpontjában fennálló hasonló mutatók szintjére tekintettel fennálló szintjére vonatkozó megfontolások tehát releváns tényezők e kölcsönszerződés vitatott feltételének a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésére tekintettel történő értékelése keretében.

133 A fenti megfontolások összességére tekintettel a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ha egy jelzáloghitel-szerződés valamely kikötése a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutatón alapuló változó kamatlábat ír elő, akkor egyrészt sem az, hogy a fogyasztót nem tájékoztatták a szerződés szerinti referenciamutató bizonyos sajátosságairól, különösen arról, hogy e referenciamutató módszertana olyan bemeneti adatok felhasználását írja elő, amelyek nem feltétlenül felelnek meg a tényleges ügyleteknek, és hogy a hitelező az e mutató meghatározásához adatot szolgáltató bankok egyike, másrészt maguk e sajátosságok sem alkalmasak arra, hogy tisztességtelen jelleget kölcsönözzenek e kikötésnek, amennyiben az említett mutató e szerződés megkötésekor e rendelet szempontjából megfelelőnek minősülhetett.

A negyedik kérdésről

134 A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben jelezte, hogy nem szándékozik felülvizsgálni az illetékes nemzeti hatóság azon értékelését, amely szerint a WIBOR-referenciamutató megfelel a 2016/1011 rendeletnek. E körülmények között a harmadik kérdésre adott válaszra tekintettel a negyedik kérdésre nem szükséges válaszolni.

A költségekről

135 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

1) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 1. cikkének (2) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

nem tartozik az abban előírt kivétel hatálya alá a jelzálogkölcsön-szerződés olyan kikötése, amely a pénzügyi eszközökben és pénzügyi ügyletekben referenciamutatóként vagy a befektetési alapok teljesítményének méréséhez felhasznált indexekről, valamint a 2008/48/EK és a 2014/17/EU irányelv, továbbá az 596/2014/EU rendelet módosításáról szóló, 2016. június 8-i (EU) 2016/1011 európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében vett referenciamutatón és rögzített kamatfeláron alapuló változó kamatlábat állapít meg, amennyiben az ilyen kikötésre alkalmazandó törvényi vagy rendeleti rendelkezések csupán általános keretet hoznak létre az ilyen szerződések kamatlábának meghatározására, ugyanakkor meghagyják az eladó vagy szolgáltató számára annak lehetőségét, hogy meghatározza azt a szerződéses referenciamutatót vagy rögzített kamatfelárat, amellyel e mutató értéke növelhető.

2) A 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

amennyiben valamely lakóingatlanhoz kapcsolódó jelzáloghitel-szerződés a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutatón alapuló változó kamatlábat kikötő feltételt tartalmaz, az e rendelkezésből eredő átláthatósági követelmény nem ír elő konkrét tájékoztatási kötelezettségeket a hitelező számára e mutató módszertanát illetően. Az, hogy a hitelező tiszteletben tartotta a 2016/1011 rendelettel módosított, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról, valamint a 2008/48/EK és a 2013/36/EU irányelv és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról szóló, 2014. február 4-i 2014/17/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv által az ilyen kikötés tekintetében számára előírt valamennyi tájékoztatási kötelezettséget, és bár további információkat is nyújtott, tartózkodott attól, hogy olyan tájékoztatást adjon, amely elferdített képet tükröz az említett mutatóról, alkalmas annak bizonyítására, hogy e hitelező e kikötést illetően eleget tett ezen átláthatósági követelménynek.

3) A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

ha egy jelzáloghitel-szerződés valamely kikötése a 2016/1011 rendelet értelmében vett referenciamutatón alapuló változó kamatlábat ír elő, akkor egyrészt sem az, hogy a fogyasztót nem tájékoztatták a szerződés szerinti referenciamutató bizonyos sajátosságairól, különösen arról, hogy e referenciamutató módszertana olyan bemeneti adatok felhasználását írja elő, amelyek nem feltétlenül felelnek meg a tényleges ügyleteknek, és hogy a hitelező az e mutató meghatározásához adatot szolgáltató bankok egyike, másrészt maguk e sajátosságok sem alkalmasak arra, hogy tisztességtelen jelleget kölcsönözzenek e kikötésnek, amennyiben az említett mutató e szerződés megkötésekor e rendelet szempontjából megfelelőnek minősülhetett.

Aláírások